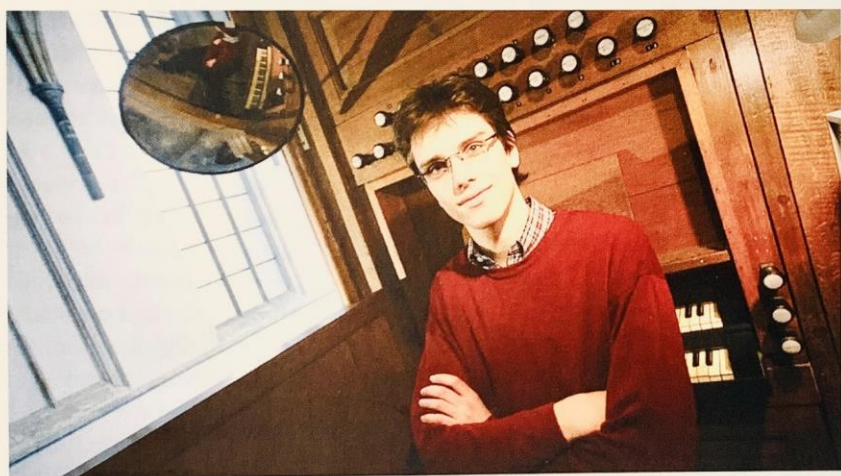

Muziek die inspireert, verrast en verwondert

In gesprek met Laurens de Man

Laurens de Man (1993) studeerde piano en orgel aan het Conservatorium van Amsterdam, bij respectievelijk David Kuyken, Jacques van Oortmerssen, Pieter van Dijk en Matthias Havinga. Aan hetzelfde conservatorium volgde hij bijvaklessen klavecimbel bij Johan Hofmann. In 2016 slaagde hij cum laude voor zijn masterexamen orgel; in 2017 deed hij masterexamen piano (predicaat 'uitmuntend'). Momenteel studeert hij aan de Berlijnse Universität der Künste bij Leo van Doeselaar (Postgraduate Advanced Organ Studies). Laurens is organist van de Utrechtse Janskerk, en begeleidt in die hoedanigheid de vieringen van de oecumenische EUG-Janskerkgemeente.

Laurens de Man achter de klavieren van het Bätz-Witte-orgel (1861) in de Janskerk te Utrecht
Foto: Joep Naber

Kun je iets vertellen over je motivatie om orgel en piano te gaan studeren?

Vanaf mijn zesde levensjaar heb ik pianoles mogen volgen; vanaf mijn twaalfde heb ik ook orgelles gehad. Aanvankelijk was muziek een hobby die ik met veel liefde beoefende; met het winnen van het Prinses Christina Concours (als pianist, in 2009) werd duidelijk dat een keuze voor een muziekstudie de juiste zou kunnen zijn. De combinatie piano en orgel is wat mij betreft logisch: de instrumenten vullen elkaar aan,

wat betreft muzikaliteit, repertoire en techniek. Het is wel een intensieve en tijdrovende combinatie. Van mijn keuze voor muziek heb ik voornamelijk geen moment spijt gehad; muziek is een ongelooflijk rijke taal die extreem veel voor me betekent, en me constant bezig houdt.

Wie jouw website www.laurensdeman.nl bezoekt, ziet een Latijnse spreuk: *Per aures ad animum* ('Het oor is de weg naar het hart'). Heeft deze tekst een bijzondere betekenis voor je?

Deze fraaie Latijnse zegswijze (ik zou niet meer weten waar ik die ooit las) verwoordt in een mooie alliteratie de essentie van muziek: op mysterieuze wijze kan door zoiets

futiels als trillende lucht de ziel worden geroerd. Een regelrecht wonder, vind ik; een voorrecht er intensief mee bezig te mogen zijn.

In 2014 was je stagiair-organist in de Oude Kerk van Amsterdam. Kun je daar wat meer over vertellen? Wat heeft deze stage je gebracht?

Een jaar lang werd ik ondergedompeld in de hoogliturgische praktijk van de Oude Kerk. Zodoende kreeg ik lessen ker-

kelijk orgelspel en improvisatie van Jacob Lekkerkerker, die ik, vanwege zijn frisse kijk op de zaak, erg inspirerend vond. Ook kreeg ik wekelijks een paar uur studietijd op de orgels van de kerk – wat was het bijzonder om 's ochtends vroeg over de dampende, stinkende Wallen te fietsen en vervolgens de prachtige kerk binnen te stappen voor orgelstudie... In de loop van mijn stage heb ik ook een heel aantal diensten gespeeld. De liturgie, de instrumenten, het team (met behalve Jacob ook cantor Christiaan Winter), het gebouw... een prachtige omgeving! Ik mag er nog steeds wel eens invallen, gelukkig.

In 2009 won je een eerste prijs bij het Prinses Christina Concours in Den Haag. In 2016 viel je in de prijzen bij het *Internationaler Klavierwettbewerb 'J.S. Bach'* in Würzburg, en won je het Govert van Wijn Orgelconcours. Dit jaar won je zowel de eerste prijs, de publieksprijs als de Jan Welmersprijs tijdens de *International Martini Organ Competition* in Groningen. Ook won je een derde prijs op de *International Organ Competition Jan Pzn. Sweelinck*. Hoe kijk je daar nu op terug? Wat brengt het meedoen en winnen van deze concoursen jou (niet in de zin van prijzen, maar in de zin van 'leermomenten')?

Ik heb gemerkt dat een concours je dwingt (op nogal rigoureuze en onnatuurlijke wijze weliswaar) tot een intensief proces van studie en voorbereiding, wat erg waardevol is. Het spelen onder hoge druk is niet per se leuk, maar wel ontzettend leerzaam: je leert jezelf echt kennen! Zeker ook door

de frisse blik van vaak buitenlandse juryleden. Daarnaast bleken concoursen ook steeds een ontmoetingsplek van gelijkgezinde muzikfanaten; dit had steeds heel wat gezelligheid tot gevolg. Ook krijg je bij orgelconcoursen vaak de kans om geweldige instrumenten te leren kennen.

Naast een levendige concertpraktijk, een recente cd-opname en je studie ben je ook organist van de Janskerk in Utrecht. Op je site lees ik: 'Het is bijzonder inspirerend om in deze eeuwenoude kerk in hartje Utrecht te mogen werken.' Wat maakt het zo inspirerend?

De Janskerk is geweldig oud: het Romaanse schip dateert uit de elfde eeuw. Dat betekent dat daar, in dat gebouw, al zo'n duizend jaar een levende religieuze traditie heerst; iets wat op merkwaardige wijze voelbaar is. Het is ongelooflijk mooi daar deel van te mogen zijn. De middeleeuwse mens, die zo ver van ons af staat, bezocht duizend jaar geleden dit gebouw met een waarschijnlijk vergelijkbaar spiritueel doel als wij nu. Dat is toch niet te bevatten?

De Janskerk heeft een zeer karakteristiek en stilistisch wendbaar Witte-orgel uit 1861, en een goede vleugel, dit alles in een heerlijk ruime akoestiek. De gemeente is een nogal vrijdenkende, progressieve club, die haar vieringen op een eigen, maar gelukkig zeer stijlvolle wijze invult. Er is veel aandacht en liefde voor muziek: er is een koor met een eigen, bevlogen dirigent, Hans Leeuwenhage, waarmee het prettig samenwerken is.

De vieringen beginnen met een muziekmoment, waarbij iedereen in stilte luistert. Die muziek kondig ik altijd even aan, waar nodig met wat toelichting. Een geweldige luxe, omdat de muziek dan als een volwaardige inleiding, 'toonsetter' van een viering kan werken.

Het kerkmuzikale repertoire is divers en varieert van 'Ekklesia'-werk, Nieuw Lied Fonds en liederen die in de EUG-gemeente ontstaan zijn, tot het *Liedboek* uit 2013 en gregoriaans. Daarnaast is er plaats voor koor-, orgel- en pianoliteratuur; zo organiseerden we in september jl., aansluitend op het *150 Psalms*-project van het Nederlands Kamerkoor in Tivoli-Vredenburg, een viering boordevol koor- en orgelwerken en poëzie, allemaal gebaseerd op de Psalmen. Een koorlid van het NKK kwam zelfs een workshop geven. In november jl. organiseerden we een lieddag met nieuw, speciaal voor de EUG geschreven muziek van de jonge componist Mathilde Wantenaar. Afgelopen voorjaar organiseerde ik een kleine

serie van drie concerten op zondagmiddag in de kerk, waarbij kamermuziek van Franck, Mozart, Mahler en Beethoven klonk. Het was heel bijzonder om te merken hoe deze 'profane' muziek in een kerksfeer gedijt en een soort 'religieus' randje krijgt.

Het doel is daarbij steeds om muziek te maken die inspireert, verrast, mensen laat nadenken of ze juist verwondert. In de schoonheid van muziek kunnen we, volgens mij, het Hogere ontmoeten. Muziek lijkt me zodoende een essentieel vehikel in deze tijd, waarin het verlies van, of juist de zoektocht naar, spiritualiteit zo duidelijk lijkt.

Kun je wat meer vertellen over hoe je te werk bent gegaan voor je compositie in *Muziek & Liturgie*?

Allereerst moet mij van het hart dat de compositieopdracht van de redactie mij enigszins verraste: ik zou mijzelf geen componist noemen.

Ik schrijf voor liturgisch gebruik (denk bijvoorbeeld aan zettingen en acclamaties) voor de Janskerk, en arrangeer daarnaast veel voor het Chimaera Trio (klarinet-cello-piano, een combinatie waarin ik al vijf jaar speel). De vraag 'iets' te doen met het lied *Geef mij, Heer, mij los te zingen* vond ik een mooie uitdaging. Allereerst vanwege de prachtige, lyrische melodie, die als merkwaardige onhandigheid de herhaling heeft: regel 1 en 2 zijn gelijk aan regel 3 en 4 én aan 7 en 8; in het lied stoort dit niet, maar bij het schrijven van een bewerking ligt monotonie op de loer... Daarnaast is het natuurlijk erg moeilijk om anno nu 'liturgische gebruiksmuziek' te schrijven die nog enigszins origineel aandoet.

Gezien de tekst, waarin het 'loszingen' van de 'wereld en haar strijd' centraal staat, heb ik het 'ergens aan vastzitten' (en zodoende ook iets van 'strijd') als een soort *Leitmotiv* gekozen voor een Partita. Al bij de presentatie van de melodie ondernemen de begeleidende stemmen wanhopige pogingen

tot imitatie. De variatie daarna is helemaal opgebouwd uit een hardnekkig tertsmotiefje, vervolgens een variatie met een ostinate begeleiding, dan een 'streng' canon, en vervolgens een variatie met een letterlijk vastzittende (vastgesto-

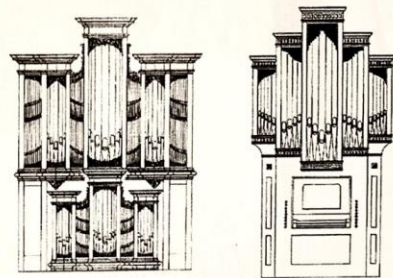
ken) bas. Tegelijk vervaagt in de loop van de variaties de melodie steeds meer en 'zingt zich los', ze duikt in variatie vier in twee toonsoorten en in twee snelheden op. In het slotkoraal klinken uiteindelijk 'losgezongen' canonflarden in de sopraan, terwijl de tenor vredig de melodie laat horen.

Ik hoop nog jarenlang muziek te mogen maken op de mooiste plekken, op het hoogst haalbare niveau, in concerten, kerkdiensten, opnamen, etc. Ik hoop dat mijn verschillende werkvelen (piano, orgel, kamermuziek, kerkmuziek) elkaar bevruchten, zodat bijvoorbeeld het orgel niet meer als 'duf'

wordt bestempeld, en we alle muziek steeds meer gaan zien als een rijke, waardevolle spirituele taal. •

Foto: Gisella Klein

Gebr. Van Vulpen BV
Tennesseeedreef 16, 3565 CJ Utrecht

Tel. 030 2313541 • fax 030 2315476
www.vulpen-orgel.nl • vulpen@proximedia.nl